

Încălcarea drepturilor supraviețuitorilor Holocaustului în contextul rejudecării proceselor pentru crime de război fără informarea publicului

Cazul [Zăicescu și Fălticineanu c. România](#) (cererea nr. 42917/16) privește rejudecarea și achitarea în anii 1990 a doi ofițeri, condamnați în anii 1950 pentru crime de război și crime împotriva umanității săvârșite prin implicarea lor, printre altele, în persecuția evreilor români în anul 1941, în special prin participarea lor în pogromul din Iași, al cărui supraviețuitor este domnul Zăicescu, dar și prin plasarea unui mare număr de evrei în ghetouri, situație în care s-au aflat ambii reclamânți.

În hotărârea¹ adoptată de Cameră astăzi, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis, în unanimitate, încălcarea:

Articolului 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) coroborat cu Articolul 14 (interzicerea discriminării) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Curtea a stabilit, în esență, că revenirea asupra unor condamnări istorice pentru crime legate de Holocaust, în lipsa unei justificări rezonabile din partea Guvernului, a cauzat sentimente de vulnerabilitate și umilire victimelor Holocaustului, categorie din care fac parte reclamânții.

Plângerile formulate în legătură cu încălcarea **Articolului 3 (interzicerea tratamentelor inumane sau degradante) coroborat cu Articolul 14** au fost respinse de către Curte, cu majoritate de voturi, ca fiind **inadmisibile**. Tratamentele inumane suferite de reclamânți au avut loc cu nouă ani înainte de intrarea în vigoare a Convenției și cu 50 de ani înainte ca România să ratifice Convenția, iar cele mai importante măsuri procedurale care cădeau în responsabilitatea Guvernului au fost luate cu mult timp înainte ca România să devină Înalță Parte Contractantă.

Un rezumat al acestei cauze va fi disponibil în baza de date HUDOC, pe site-ul Curții ([link](#)).

Rezumat al situației de fapt

Reclamânții, Leonard Zăicescu și Ana Fălticineanu, sunt cetățeni români născuți în anul 1927 și respectiv în anul 1929. Ei locuiesc în București, sunt evrei și supraviețuitori ai Holocaustului.

Contextul anterior

În anul 1940 Guvernul Român a adoptat o serie de măsuri legislative antisemite care au condus, printre altele, la exproprierea proprietăților evreilor români și la mutarea forțată a populației evreiești. În urma alianței României cu Germania nazistă în anul 1941 cu scopul de a elibera o parte din teritoriul său de sub ocupația sovietică, au fost efectuate deportări ale evreilor în afara României, în Transnistria (Republica Moldova de astăzi), care se afla atunci sub administrația Guvernului Român. În vara anului 1941 au avut loc mai multe pogromuri soldate cu mii de decese, inclusiv unul major la Iași.

În anul 1945 două Tribunale ale Poporului au fost înființate pentru a urmări penal și a pedepsi, alături de alte crime, și masacrul populației evreiești. Anchete la scară largă au condus, printre altele, la condamnarea și executarea fostului Prim Ministru Ion Antonescu în anul 1946. Printre cei condamnați s-au regăsit și R.D. (locotenent-colonel și fost șef de secție în Marele Cartier General al Armatei

¹ Potrivit Articolelor 43 și 44 din Convenție, această hotărâre a Camerei nu este definitivă. Pe parcursul perioadei de trei luni de la pronunțarea sa, părțile pot solicita trimiterea cauzei la Marea Cameră a Curții. În cazul în care o astfel de solicitare este făcută, un complet format din cinci judecători va analiza dacă cauza merită o examinare suplimentară. În acest caz, Marea Cameră va examina cauza și va pronunța o hotărâre finală. Dacă solicitarea de trimitere este respinsă, hotărârea Camerei va deveni definitivă în acea zi. Odată ce o hotărâre devine definitivă, aceasta este transmisă Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei pentru supravegherea executării sale. Informații suplimentare despre procesul de executare pot fi găsite aici: www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution.

Române) și G.P. (locotenent-colonel sub comanda directă a lui R.D.). Cei doi au fost condamnați pentru crime de război și crime împotriva umanității dat fiind că împreună: 1) au aplicat rele tratamente prizonierilor; 2) au colaborat cu Serviciul Special de Informații în organizarea pogromului de la Iași; 3) au participat direct la organizarea și executarea deportării evreilor din Basarabia și Bucovina. Aceștia au primit 15 și respectiv 10 ani de muncă silnică, drept pedeapsă.

Cazul lui R.D. a fost reexaminat în anul 1957 (G.P. murise între timp), când calificarea legală a faptelor comise a fost schimbată în fapta de implicare în activități intense contra clasei muncitoare și a mișcării revoluționare. În ceea ce privește implicarea lui R.D. în Holocaust, acesta a fost condamnat doar pentru contribuția sa la crearea de ghetouri și lagăre de concentrare și pentru plasarea unui număr mare de evrei în ghetouri și lagăre de concentrare.

Reclamanții

Domnul Zăicescu este un supraviețuitor al pogromului de la Iași, loc în care a fost martor la uciderea unor membri ai familie sale. El a fost luat din casa sa, transportat într-un vagon cu 140 de persoane într-unul dintre așa numitele "trenuri ale morții" și a fost plasat în ghetoul evreiesc din localitatea Podul Iloaiei (România). Doar o cincime dintre pasageri au ajuns în viață acolo.

Doamna Fălticineanu a fost luată din casa ei din Cernăuți (Bucovina, parte a României la acea vreme) în anul 1941 și plasată într-un ghetou, în așteptarea transportului spre Transnistria. După un an în condițiile îngrozitoare din ghetou, a trăit timp de trei ani ascunsă în casa unei rude, fără acces la educație.

Rejudecarea și evenimentele ulterioare

După căderea comunismului, în anii 1990, mai multe procese penale referitoare la crime de război au fost redeschise, inclusiv cele privindu-i pe R.D. și G.P. (ambii decedați la acea vreme) ale căror condamnări au fost anulate de către Curtea Supremă de Justiție. Curtea i-a achitat pe cei doi ofițeri de armată, reținând că aceștia ar fi fost simpli executanți ai ordinelor superiorilor privind deportarea evreilor români și nu ar fi avut nicio implicare în masacrele evreilor, care ar fi fost efectuate doar de trupele germane. Aceste procese ar fi avut loc în ședințe publice cu desemnarea unor reprezentanți legali pentru cei doi militari decedați. Dosarele privind aceste proceduri au fost depuse pentru mai mulți ani în arhivele serviciilor secrete și ulterior în arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS).

În 2004, un raport al Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului în România a recomandat anularea achitării criminalilor de război.

După ce au aflat din întâmplare despre procedurile de achitare, în cadrul unei conferințe organizate de Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel” (INSHR-EW) în 2016, reclamanții au încercat fără succes să obțină acces la dosarele cauzelor prin intermediul instanțelor. În cele din urmă, au obținut copii ale dosarelor respective datorită eforturilor INSHR-EW.

Plângerile, procedura și componența Curții

Bazându-se pe Articolul 3 (interzicerea tratamentelor inumane sau degradante) și Articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie), atât individual cât și coroborate cu Articolul 14 (interzicerea discriminării), reclamanții s-au plâns că achitarea celor doi militari, desfășurarea proceselor în rejudecare și omisiunea de a-i informa pe ei și pe publicul larg despre redeschiderea procedurilor, i-a privat de o anchetă eficientă privind Holocaustul și le-a afectat integritatea psihologică în calitate de supraviețuitori ai Holocaustului. De asemenea, reclamanții s-au plâns de faptul că autoritățile nu au luat în considerare natura antisemită a faptelor supuse judecății, făcându-se astfel vinovate de discriminare.

Sub Articolul 6 § 1 (dreptul la un proces echitabil) reclamanții s-au plâns de lipsa accesului la dosarele de achitare. Reclamanții au considerat că atitudinea autorităților față de ei a constituit discriminare așa cum aceasta este prevăzută și de Articolul 1 al Protocolului nr. 12 la Convenție (interzicerea generală a discriminării).

Cererea a fost depusă la Curtea Europeană a Drepturilor Omului la data de 14 iulie 2016.

Hotărârea a fost adoptată de o Cameră formată din șapte judecători, compusă după cum urmează:

Gabriele **Kucsko-Stadlmayer** (Austria), *Președinte*,

Tim **Eicke** (Marea Britanie),

Faris **Vehabović** (Bosnia și Herțegovina),

Yonko **Grozev** (Bulgaria),

Armen **Harutyunyan** (Armenia),

Ana Maria **Guerra Martins** (Portugalia),

Sebastian **Rădulețu** (România),

și, de asemenea, Andrea **Tamietti**, *Grefier de Secție*.

Hotărârea Curții

Articolele 3 și 14

În general, un stat are obligația de a investiga decesele și tratamentele inumane care au avut loc înainte de intrarea în vigoare a Convenției în acel stat doar atunci când investigația ar fi trebuit să aibă loc după intrarea în vigoare a Convenției (testul "conexiunii autentice"). Nu aceasta a fost situația în cazul de față. Curtea a observat că evenimentele în discuție – pogromul de la Iași și plasarea evreilor în ghetouri – au avut loc cu 50 de ani înainte ca România să ratifice Convenția, și cu 9 ani înainte de adoptarea Convenției însăși. Cele mai importante măsuri procedurale au fost luate cu mult timp înainte ca România să devină Parte Contractantă, așa că în speța de față nu a existat o "conexiune autentică". Nu a existat nici posibilitatea derogării de la clauza "conexiunii autentice" și a aplicării principiului "valorilor Convenției", având în vedere că aceste crime împotriva evreilor au fost comise înainte ca însăși Convenția să intre în vigoare.

Așadar, Curtea a respins această parte a cererii.

Articolele 8 și 14

Reclamanții au declarat că s-au simțit umiliți și traumatizați din cauza revizuirii faptelor stabilite din punct de vedere istoric și judiciar, revizuire care, în opinia lor, a reprezentat o negare a violenței motivate etnic ale cărei victime au fost în timpul Holocaustului.

Curtea a constatat că cele reținute de Curtea Supremă de Justiție în hotărârile de achitare din 1998 și 1999 – în special faptul că doar trupele germane au desfășurat acțiuni împotriva evreilor pe teritoriul României și că R.D. a executat doar ordinele unui superior – au fost scuze sau eforturi de a diminua responsabilitatea și de a arunca vina asupra altei națiuni pentru Holocaust contrar faptelor bine stabilite din punct de vedere istoric, toate acestea fiind elemente ale negării și distorsionării Holocaustului.

Statele care au suferit ororile naziste pot fi privite ca având o responsabilitate morală în a se distanța de atrocitățile în masă comise de naziști. Existența acestei obligații a fost constatată în cazul de față, în care presupusele acte de discriminare au fost comise de autoritățile statului.

Fiind chestiuni de interes public, autoritățile ar fi trebuit să facă publice rejeudicările și rezultatul acestora. Curtea a statuat că, din cauza acestei omisiuni, reclamanții au aflat din întâmplare despre achitățile în discuție, fapt ce este posibil să le fi cauzat sentimente de vulnerabilitate și umilire.

Curtea a constatat că Guvernul nu a oferit motive relevante și suficiente pentru revizuirea unor condamnări istorice pentru crime în legătură cu Holocaustul. Achitățile au fost, prin urmare, "excesive" și "inutile într-o societate democratică", conducând la o încălcare a Articolului 8 coroborat cu Articolul 14.

Alte articole

Curtea nu a găsit dovezi ale unor încălcări ale Articolului 6 § 1 și ale Articolului 1 din Protocolul nr. 12, așa că a respins ca inadmisibile aceste părți de cerere.

Satisfacția echitabilă (Articolul 41)

Curtea a stabilit că România trebuie să plătească reclamanților suma de 8,500 euro (EUR) cu titlu de costuri și cheltuieli de judecată.

Opinii separate

Judecătorul S. Rădulețu a exprimat o opinie parțial dizidentă la care s-au raliat și judecătorii F. Vehabović și A.M. Guerra Martins. Această opinie este anexată hotărârii.

Hotărârea este disponibilă doar în limba engleză.

Acest comunicat de presă este un document produs de Grefa Curții. Nu creează obligații pentru Curte. Decizii, hotărâri și alte informații despre Curte pot fi găsite pe www.echr.coe.int. Pentru a primi comunicatele de presă ale Curții, abonați-vă aici: www.echr.coe.int/RSS/en sau urmăriți-ne pe Twitter [@ECHR_CEDH](https://twitter.com/ECHR_CEDH).

Contacte Biroul de presă

echrpess@echr.coe.int | tel.: +33 3 90 21 42 08

Încurajăm jurnaliștii să își trimită întrebările prin email.

Neil Connolly (tel.: + 33 3 90 21 48 05)

Tracey Turner-Tretz (tel.: + 33 3 88 41 35 30)

Denis Lambert (tel.: + 33 3 90 21 41 09)

Inci Ertekin (tel.: + 33 3 90 21 55 30)

Jane Swift (tel.: + 33 3 88 41 29 04)

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost înființată în 1959 la Strasbourg de către statele membre ale Consiliului Europei pentru a examina presupuse încălcări ale Convenției Europene a Drepturilor Omului adoptată în 1950.